

Životné prostredie Európy Stav a perspektíva 2020

Zhrnutie

Fotografia na titulnej strane: © Simon Hadleigh-Sparks, My City/EEA

Právne upozornenie

Obsah tejto publikácie nemusí vyjadrovať oficiálny postoj Európskej komisie alebo iných inštitúcií Európskej únie. Európska environmentálna agentúra ani žiadna osoba alebo spoločnosť konajúca v jej mene nie je zodpovedná za spôsob, akým sa môžu použiť informácie, ktoré obsahuje tento dokument.

Autorské práva

© Európska environmentálna agentúra, 2019
Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja.

Viac informácií o Európskej únii je dostupných na internete (<http://europa.eu>).

Luxemburg: Úrad pre publikácie Európskej únie, 2019

ISBN 978-92-9480-128-9
doi: 10. 2800/70557

Európska environmentálna agentúra
Kongens Nytorv 6
1050 Kodaň K
Dánsko

Tel.: +45 33 36 71 00
Web: eea.europa.eu

Životné prostredie Európy Stav a perspektíva 2020

Zhrnutie

Hlavná výzva tohto storočia

Správa Životné prostredie Európy – stav a perspektíva 2020 (SOER 2020) prichádza v zlomovom období. Čelíme naliehavým výzvam v oblasti udržateľného rozvoja, ktoré si vyžadujú okamžité systémové riešenia. Je to *jednoznačné posolstvo* pre tvorcov politik v Európe a na celom svete. Hlavný problém tohto storočia spočíva v otázke, ako možno dosiahnuť rozvoj, ktorý zabezpečí rovnováhu medzi spoločenskými, hospodárskymi a environmentálnymi faktormi.

Správa je v poradí už šiestou správou SOER, ktorú vydala Európska environmentálna agentúra (EEA) a jej zverejnenie v roku 2020 má upozorniť na veľké rozdiely medzi stavom životného prostredia a existujúcimi krátkodobými a dlhodobými politickými cieľmi EÚ. Je nevyhnutné splniť očakávania občanov týkajúce sa života v zdravom životnom prostredí, a preto bude potrebné opakovane posunúť implementáciu politik EÚ a národných politik do stredobodu pozornosti.

Inými slovami, nielenže toho musíme urobiť viac, ale musíme to robiť inak. V nadchádzajúcom desaťročí bude potrebné reagovať na celosvetové výzvy v oblasti životného prostredia a klímy úplne iným spôsobom ako v priebehu uplynulých 40 rokov. Cieľom správy je pripraviť podkladové informácie na diskusiu o európskych politikách do roku 2030 vrátane smerovania do roku 2050 a neskôr.

Budúce politiky musia vychádzať zo súčasných reakcií na environmentálne a klimatické výzvy – *acquis* — a musia takisto reagovať na najnovšie poznatky, ktoré vyzývajú na zásadne odlišné prístupy — jednak z hľadiska toho, čo musíme urobiť, a tiež aj toho, *ako* to musíme urobiť.

Naliehavosť tohto posolstva sa musí neustále zdôrazňovať. Len za uplynulých 18 mesiacov boli uverejnené najdôležitejšie vedecké správy IPCC, IPBES, IRP a UNE ⁽¹⁾, pričom všetky sa niesli v rovnakom duchu: súčasné smerovanie je vo svojej podstate neudržateľné; hlavné smery sú navzájom prepojené a úzko súvisia s našimi systémami výroby a spotreby, pričom sa čas na vypracovanie dôveryhodných odpovedí na zvrátenie trendu kráti.

Výzva na zásadný prechod na udržateľný rozvoj základných systémov, ktoré formujú európske hospodárstvo a život v modernej spoločnosti, najmä pokiaľ ide o systémy energie, mobility, bývania a potravín, nie je novinkou. Takúto výzvu sme už uverejnili vo vydaniach správ SOER na roky 2010 a 2015 a v uplynulých rokoch EÚ tento prístup integrovala do dôležitých politických iniciatív, akými sú balíky predpisov o obehovom hospodárstve a biohospodárstve, politiky v oblasti klímy a energetiky na roky 2030 a 2050 a budúci výskumný a inovačný program EÚ. Iniciatíva EÚ v oblasti finančnej udržateľnosti je prvá svojho druhu, ktorá si kladie závažné otázky týkajúce sa úlohy finančného systému ako hybnej sily nevyhnutnej zmeny.

Zmeniť myslenie a vykonať skutočnú zmenu sú dve rozdielne veci. Dôraz sa teraz musí klásť na rozšírenie, zrýchlenie, zefektívnenie a zavedenie mnohých už existujúcich riešení a inovácií — jednak technologických a jednak sociálnych — a zároveň na stimulovanie ďalšieho výskumu a vývoja, podnecovanie zmien v správaní a, čo je nesmierne dôležité, na vypočutie a zapojenie občanov.

Sociálny rozmer nemôžeme podceňovať. Existujú zreteľné a pochopiteľné výzvy, aby bol prechod spravodlivý a aby

(1) Správy Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC) s názvom Globálne otepľovanie o 1,5 °C a Zmena klímy a pôda, Správa Medzivládnej vedecko-politickej platformy pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES) s názvom Globálna hodnotiacia správa o biodiverzite a ekosystémových službách, Správa Medzinárodného panelu o zdrojoch (IRP) s názvom Globálny výhľad v oblasti zdrojov, Program OSN pre životné prostredie — Globálny environmentálny výhľad 6

sa pri ňom venovala náležitá starostlivosť a pozornosť potenciálnym porazeným v nízkouhlíkovom hospodárstve. Nerovnomerné rozloženie nákladov a prínosov vyplývajúce zo systémových zmien už v súčasnosti tvorcovia politik uznávajú, ale vyžaduje si dôkladné pochopenie, zapojenie občanov a účinné reakcie.

Nemali by sme ignorovať ani mladých Európanov. Čoraz častejšie vyjadrujú svoje názory a žiadajú ambicióznejšiu reakciu na zmenu klímy a zhoršovanie životného prostredia. Pokiaľ sa nám v nasledujúcom desaťročí nepodarí zmeniť súčasný trend, ich strach o budúcnosť sa ukáže ako odôvodnený.

Správa SOER 2020 neprináša všetky odpovede na tieto komplexné problémy. Napriek tomu ide zo strany EEA o doteraz najkomplexnejšie integrované hodnotenie, ktoré ako prvé dôsledne rieši systémové výzvy v súvislosti s prechodom k udržateľnému rozvoju, ktorý ako spoločnosť

musíme urobiť. Vychádza z 25 rokov skúseností s údajmi, analýzami a politikou EÚ a čerpá z poznatkov našej jedinečnej siete európskych členských krajín – Eionet.

Nedokážeme predpovedať budúcnosť, môžeme ju však vytvoriť. Sme presvedčení o tom, že táto správa vytvára dobrý a včasný zdroj poznatkov, od ktorého sa môžu odvíjať diskusie o budúcich politikách EÚ v oblasti životného prostredia a klímy a ktorý umožní formovať európsku reakciu na program Organizácie spojených národov do roku 2030 a ciele udržateľného rozvoja (SDG). Európa musí viesť globálny prechod k zdravému životnému prostrediu v spravodlivom a udržateľnom svete. Myšlienka európskej ekologickej dohody, ktorá sa uvádza ako najvyššia priorita politických usmernení pre novú Európsku komisiu na obdobie rokov 2019 – 2024, má potenciál poskytnúť vynikajúci rámec na činnosť a umožňuje tak systematické myslenie a inovácie, ktoré sú potrebné na dosiahnutie tohto prechodu a vytvorenie budúcnosti, na ktorú budeme môcť byť všetci hrdí.

Hans Bruyninckx

Výkonný riaditeľ Európskej environmentálnej agentúry

Správa SOER 2020 v skratke

V roku 2020 bude Európa čeliť environmentálnym výzvam bezprecedentnej veľkosti a naliehavosti. Hoci politiky EÚ v oblasti životného prostredia a klímy mali zásadný prínos počas uplynulých desaťročí, Európa naďalej čelí pretrvávajúcim problémom v oblastiach ako napríklad strata biodiverzity, využívanie zdrojov, dôsledky zmeny klímy a environmentálne riziká pre ľudské zdravie a blahobyt. Globálne megatrendy, ako je napríklad demografická zmena, zintenzívňujú mnohé environmentálne výzvy, kým rýchle technologické zmeny prinášajú nové riziká a neistoty.

Uznaním týchto výziev sa Európska únia zaviazala k rôznym dlhodobým cieľom v oblasti udržateľného rozvoja, ktorých spoločným záujmom je „dobrý život v rámci možností našej planéty“. Dosiahnutie týchto cieľov nebude možné bez rýchleho a zásadného posunu v charaktere reakcií a ich ambicióznosti. Európa potrebuje najsť spôsoby na transformáciu najdôležitejších spoločenských systémov, ktoré zvyšujú tlak na životné prostredie a klímu a vplývajú na zdravie, a to prehodnotením nielen technológií a výrobných procesov, ale aj modelov spotreby a životného štýlu obyvateľstva. To si bude vyžadovať prijatie okamžitých koordinovaných krokov, ktoré do vytvorenia podmienok na systémovú zmenu zapoja rôzne oblasti politik a subjekty v rámci celej spoločnosti.

V roku 2020 sa Európa nachádza na prelomovom bode. Jej predstavitelia majú jedinečnú príležitosť na formovanie budúceho vývoja, ktorá už nebude k dispozícii ich nástupcom. Nasledujúce desaťročie bude rozhodujúce z hľadiska určenia smerovania Európy v 21. storočí.

Toto sú v skratke hlavné závery správy Životné prostredie Európy — stav a perspektíva 2020 (SOER 2020). V správe sa uvádza komplexné hodnotenie životného prostredia Európy ako podklad pre oblasť správy a riadenia a na účely informovania verejnosti. Podobne ako ostatné správy EEA, aj táto správa vychádza z práce Európskej environmentálnej a monitorovacej siete (Eionet) — partnerstva medzi EEA a jej 33 členskými krajinami a šiestimi spolupracujúcimi krajinami.

Na pochopenie stavu, vývoja a perspektív týkajúcich sa životného prostredia Európy je potrebný integrovaný prístup, ktorý zohľadňuje komplexné faktory a dôsledky environmentálnych zmien. To je presne to, čo správa SOER 2020 obsahuje. Zároveň prezentuje globálny kontext, ktorý formuje rozvoj v Európe (časť 1), environmentálne a sektorové trendy a perspektívy Európy (časť 2) a faktory, ktoré obmedzujú alebo umožňujú transformačné zmeny (časť 3). V záverečnej časti 4 sa správa zamýšľa nad tým, ako by Európa mohla zmeniť svoje smerovanie na ceste k dosiahnutiu udržateľnej budúcnosti.

SOER 2020 identifikuje mnoho výziev a prekážok. Je tu však aj dôvod na nádej. Európski občania čoraz hlasnejšie vyjadrujú svoju frustráciu z nedostatočnej správy a riadenia v oblasti životného prostredia a klímy. Poznatky v oblasti systémových výziev a reakcií sa prehlbujú a čoraz viac sa stávajú súčasťou politických rámcov EÚ. V uplynulých rokoch zároveň došlo k rýchlemu rozvoju inovácií vrátane nových technológií, obchodných modelov a komunitných iniciatív. Niektoré mestá a regióny sú priekopníkmi v oblasti cieľov a kreativity, experimentujú s rôznymi spôsobmi života a práce a príklady dobrej praxe prezentujú prostredníctvom rôznych informačných kanálov.

Tento vývoj je dôležitý, pretože vytvára priestor pre vlády, aby do politik, investícií a opatrení vniesli novú dimenziu ambícií. Takisto pomáhajú zvyšovať povedomie a podporujú občanov pri prehodnocovaní svojho správania a životného štýlu. Európa sa musí chopiť týchto príležitostí a použiť všetky dostupné prostriedky, aby v nasledujúcom desaťročí dosiahla transformačné zmeny.

Životné prostredie Európy v meniacom sa globálnom kontexte

Výzvy v oblasti životného prostredia a udržateľného rozvoja, pred ktorými v súčasnosti stojí Európa, sú zakorenené v globálnom vývoji siahajúcom niekoľko desaťročí do minulosti.

V priebehu tohto obdobia došlo v dôsledku „veľkého zrýchlenia“ sociálnej a hospodárskej činnosti k zmene vzťahu ľudstva k životnému prostrediu. Od roku 1950 sa svetová populácia strojnásobila na 7,5 miliardy; počet ľudí žijúcich v mestách vzrástol štvornásobne na viac ako 4 miliardy; hospodárska produkcia sa zvýšila dvanásťnásobne, čomu zodpovedá podobný nárast využívania dusíkatých, fosforečných a draselných hnojív; a spotreba primárnej energie sa zvýšila päťnásobne. Prognozy do budúcnosti naznačujú, že tento globálny vývoj bude zrejme naďalej zvyšovať tlak na životné prostredie. Predpokladá sa, že svetová populácia vzrastie do roku 2050 na 10 miliárd, teda takmer o jednu tretinu. Využívanie zdrojov by sa do roku 2060 mohlo na celom svete zdvojnásobiť, pričom dopyt po vode sa pravdepodobne zvýši o 55 % do roku 2050 a dopyt po energii o 30 % do roku 2040.

Prudký vývoj so sebou nepochybne prináša obrovské výhody, zmiernuje utrpenie a v mnohých častiach sveta zvyšuje prosperitu. Došlo napríklad k prudkému poklesu počtu obyvateľov žijúcich v extrémnej chudobe — zo 42 % v roku 1981 na menej ako 10 % v roku 2015. Na druhej strane tento vývoj spôsobuje rozsiahle škody v ekosystéme. Z globálneho hľadiska došlo k závažným zmenám približne na 75 % suchozemského prostredia a 40 % morského prostredia. Zem ohrozuje mimoriadne rýchly úbytok biodiverzity a v súčasnosti hrozí vyhynutie oveľa väčšiemu počtu druhov ako kedykoľvek predtým v dejinách ľudstva. Existujú aj dôkazy, že prichádza šieste masové vymieranie biodiverzity.

Mnohé z týchto zmien v globálnom klimatickom systéme, ktoré boli pozorované už v 50. rokoch, nemajú za posledné desaťročia až tisícročia obdoba. Z veľkej časti vznikajú v dôsledku emisií skleníkových plynov pochádzajúcich z ľudskej činnosti, akou je spaľovanie fosílnych palív, poľnohospodárstvo a odlesňovanie.

Tento tlak priamo aj nepriamo spôsobuje enormné škody na ľudskom zdraví a blahobyt. Celková chorobnosť a predčasné úmrtia v dôsledku znečisťovania životného prostredia sú v súčasnosti už trojnásobne vyššie ako ohrozenie AIDS, tuberkulózou a maláriou dovedna. Pokračovanie veľkého zrýchlenia by však mohlo priniesť ešte rozsiahlejšie hrozby, ak by tento tlak spustil kolaps ekosystémov, akými sú Arktída, koralové útesy či amazonský prales. Náhle a nezvratné zmeny tohto typu by mohli závažným spôsobom narušiť schopnosť prírody zabezpečovať také nevyhnutné potreby, ako je poskytovanie potravy a zdrojov, udržiavanie čistých vôd a úrodných pôd a poskytovanie ochrany proti prírodným katastrofám.

Európa ako líder v industrializácii vždy zohrávala kľúčovú úlohu pri formovaní týchto globálnych zmien. Jej spotreba

neustále rastie a prispieva k zhoršovaniu životného prostredia viac ako mnoho iných regiónov vo svete. Aby Európa mohla pokryť túto vysokú spotrebu, je závislá od zdrojov (napr. voda, pôda, biomasa) vyťažených alebo použitých v iných častiach sveta. V dôsledku toho sa mnoho environmentálnych vplyvov súvisiacich s výrobou a spotrebou v Európe vyskytuje mimo jej územia.

Tieto skutočnosti spoločne dotvárajú dôležitú výzvu pre Európu a ďalšie regióny sveta. Súčasný smerovanie sociálneho a hospodárskeho rozvoja ničí ekosystémy, ktoré v konečnom dôsledku udržiavajú ľudstvo pri živote. Posun k udržateľnému rozvoju si bude vyžadovať rýchle a rozsiahle znižovanie environmentálnych tlakov, ktoré bude podstatne intenzívnejšie ako doterajší trend.

Životné prostredie Európy v roku 2020

Tak ako povaha a rozsah globálnych výziev v oblasti životného prostredia a klímy dostávajú jasnejšie kontúry, tak sa súbežne s nimi vyvíjajú aj politické rámce. Rámec environmentálnej politiky Európy — environmentálne acquis — je čoraz viac formovaný ambicióznymi dlhodobými víziami a cieľmi. Všeobecná vízia pre životné prostredie a spoločnosť v Európe je uvedená v siedmom environmentálnom akčnom programe (7. EAP), ktorý predpokladá, že do roku 2050:

„...budeme žiť dobrý život v rámci ekologických možností našej planéty. Zdrojom prosperity a zdravého prostredia bude inovatívne obehové hospodárstvo, v ktorom sa ničím neplytvá a v ktorom sú prírodné zdroje spravované udržateľne a biodiverzita je chránená, cenená a obnovovaná spôsobmi, ktoré posilňujú odolnosť našej spoločnosti. Naš nízkouhlíkový rast je už dávno oddelený od využívania zdrojov a udáva krok bezpečnej a udržateľnej globálnej spoločnosti.“

Environmentálne politiky EÚ sú v 7. EAP usmerňované tromi tematickými politickými prioritami: 1) chrániť, zachovávať a zveľaďovať prírodný kapitál EÚ, 2) vytvoriť z EÚ nízkouhlíkové ekologické a konkurencieschopné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje a 3) chrániť občanov EÚ pred environmentálnymi tlakmi a rizikami ohrozujúcimi ich zdravie a blahobyt. V uplynulých rokoch prijala EÚ sériu strategických rámcových politík, ktoré sa zameriavajú na transformáciu jej hospodárstva a konkrétnych systémov (napr. energetika, mobilita) spôsobom, ktorý je spravodlivý, prináša prosperitu a zároveň chráni ekosystémy. Ciele udržateľného rozvoja vytýčené Organizáciou spojených národov (OSN) dopĺňajú tieto rámce o logiku fungovania transformačných zmien, ktorá zohľadňuje nezávislosť sociálnych, hospodárskych a environmentálnych cieľov.

Na pozadí dlhodobej vízie Európy a komplementárnych politických cieľov je zrejmé, že Európa nedosahuje dostatočný pokrok v riešení environmentálnych výziev. Posolstvá z hodnotenia najnovších trendov a perspektív v správe SOER 2020 sú jasné: politiky boli účinnejšie pri znižovaní environmentálneho tlaku ako pri ochrane biodiverzity a ekosystémov, ako aj ľudského zdravia a blahobytu. Problémy však pretrvávajú aj napriek úspechom, ktoré Európa zaznamenala v súvislosti s riadením v oblasti životného prostredia, pričom perspektívy pre nadchádzajúce desaťročia sú vo vzťahu k životnému prostrediu Európy nelichotivé (tabuľka ES.1).

Je zrejmé, že prírodný kapitál nie je zatiaľ chránený, zachovávaný ani zveľaďovaný v súlade s ambíciami 7. EAP. V priaznivom stave ochrany sú len malé podiely chránených druhov (23 %) a biotopov (16 %) a Európa nesmeruje k splneniu celkového cieľa, ktorým je zastavenie úbytku biodiverzity do roku 2020. Európa dosiahla svoj cieľ týkajúci sa určenia suchozemských a morských chránených oblastí, čo viedlo k obnoveniu niektorých druhov, ale väčšinu ostatných cieľov pravdepodobne nesplní.

Politické opatrenia zamerané na prírodný kapitál boli prínosom v niektorých oblastiach, mnoho problémov však naďalej pretrvávajú a niektoré sa zhoršujú. Znížením znečistenia sa napríklad zlepšila kvalita vôd, no EÚ má ďaleko k dosiahnutiu dobrého ekologického stavu všetkých vodných útvarov do roku 2020. Zlepšilo sa hospodárenie s pôdou, ale fragmentácia krajiny neustále narastá, v dôsledku čoho dochádza k poškodeniu biotopov a biodiverzity. Znečistenie ovzdušia naďalej zasahuje biodiverzitu a ekosystémy, pričom 62 % plochy európskych ekosystémov je vystavených nadmernému množstvu dusíka, ktorý spôsobuje eutrofizáciu. Očakáva sa, že vplyv zmeny klímy na biodiverzitu a ekosystémy sa bude zvyšovať a zároveň činnosti, akými sú poľnohospodárstvo, rybolov, doprava, priemysel a výroba energie budú naďalej viesť k úbytku biodiverzity, ťažbe zdrojov a škodlivým emisiám.

Európa dosiahla väčší pokrok v oblasti efektívnosti využívania zdrojov a v rámci obehového hospodárstva. Materiálová spotreba sa znížila a zlepšila sa efektívnosť využívania zdrojov pri súčasnom zvýšení hrubého domáceho produktu. V rokoch 1990 až 2017 sa emisie skleníkových plynov znížili v dôsledku politických opatrení a ekonomických faktorov o 22 %. Podiel obnoviteľných zdrojov energie na konečnej spotrebe energie sa plynule zvýšil na 17,5 % v roku 2017. Zlepšila sa energetická účinnosť a konečná spotreba energie klesla približne na úroveň z roku 1990. Znížili sa emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia a do vody, pričom v rokoch 1990 až 2015 celkový odber vody v EÚ klesol o 19 %.

Najnovšie trendy sú však menej pozitívne. Napríklad od roku 2014 konečná spotreba energie v skutočnosti stúpala, a ak tento trend bude pokračovať, EÚ svoj cieľ v oblasti energetickej účinnosti pre rok 2020 nedosiahne. Škodlivé emisie z dopravy a poľnohospodárstva sa takisto zvýšili, pričom výroba a spotreba nebezpečných chemikálií zostali na nezmenenej úrovni. Ako naznačuje perspektíva do roku 2030, súčasné tempo pokroku nebude na splnenie cieľov do rokov 2030 a 2050 v oblasti klímy a energetiky dostatočné. Okrem toho riešenie environmentálnych tlakov z hospodárskych odvetví prostredníctvom environmentálnej integrácie nebolo úspešné, čo môžeme vidieť na pretrvávajúcom vplyve poľnohospodárstva na biodiverzitu a znečistenie vzduchu, vody a pôdy.

Európa dosiahla určitý úspech v oblasti ochrany Európanov pred environmentálnymi rizikami ovplyvňujúcimi zdravie a blahobyt. Napríklad pitná voda a voda určená na kúpanie je vo všeobecnosti v rámci celej Európy veľmi kvalitná. V niektorých oblastiach však problémy pretrvávajú a perspektíva je znepokojujúca. Niektoré perzistentné a mobilné chemikálie sú odolné aj voči pokročilej úprave pitnej vody. Podobným spôsobom aj napriek poklesu emisií látok znečisťujúcich ovzdušie žije takmer 20 % mestskej populácie EÚ v oblastiach s koncentráciou látok znečisťujúcich ovzdušie, ktorá prekračuje najmenej jednu normu EÚ v oblasti kvality ovzdušia. Vystavenie jemným tuhým časticiam má v Európe každoročne na svedomí približne 400 000 predčasných úmrtí, pričom neprimerane postihuje krajiny strednej a východnej Európy.

Ľudské zdravie a blahobyt sú neustále ovplyvňované hlukom, nebezpečnými chemikáliami a zmenou klímy. Zrýchľujúca sa zmena klímy pravdepodobne prinesie zvýšené riziká, a to najmä pre zraniteľné skupiny. Na dôsledkoch sa môžu podieľať vlny horúčav, lesné požiare, záplavy a meniace sa vzorce výskytu infekčných ochorení. Environmentálne riziká súvisiace so zdravím navyše neovplyvňujú na každého rovnako, a pokiaľ ide o sociálnu zraniteľnosť a vystavenie environmentálnym zdravotným rizikám, v celej Európe existujú výrazné lokálne a regionálne rozdiely. Perspektíva zníženia environmentálnych rizík pre zdravie a blahobyt je vo všeobecnosti neistá, systémové riziká sú komplikované a vo vedomostnej základni existujú výrazné medzery a neistoty.

Pochopenie systémových výziev a reakcia na ne

Pretrvávajúce najväčších environmentálnych výziev možno vysvetliť viacerými súvisiacimi faktormi. Po prvé, environmentálne tlaky zostávajú výrazné aj napriek pokroku v ich znižovaní. Tempo pokroku sa spomalilo aj v niektorých

Tabuľka ES.1 Súhrn minulých trendov, výhľadov a perspektív v oblasti splnenia politických zámerov/cielov

Téma	Trendy v minulosti a výhľad		Perspektíva splnenia politických zámerov/cielov		
	Trendy v minulosti (10 až 15 rokov)	Výhľad do roku 2030	2020	2030	2050
Ochrana, zachovávanie a zveľaďovanie prírodného kapitálu					
Suchozemské chránené oblasti			☒		
Morské chránené oblasti			☒		
Druhy a biotopy chránené v rámci EÚ			☒		
Bežné druhy (vtáky a motýle)			☒		
Stav ekosystémov a ekosystémové služby			☒		
Vodné ekosystémy a mokrade			☒		
Hydromorfologické vplyvy			☒		
Stav morských ekosystémov a biodiverzity			☒		
Tlaky a vplyvy na morské ekosystémy			☒		
Urbanizácia a využívanie pôdy v poľnohospodárstve a lesníctve					☒
Stav pôdy			☒		
Znečistenie ovzdušia a vplyv na ekosystémy			☐	☐	
Chemické znečistenie a vplyv na ekosystémy			☒		
Zmena klímy a jej vplyv na ekosystémy			☒		
Hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje, obehové a nízkouhlíkové hospodárstvo					
Efektívnosť využívania materiálnych zdrojov			☒		
Obehové využívanie materiálov				☐	
Vznik odpadu			☐		
Nakladanie s odpadmi			☐		
Emisie skleníkových plynov a úsilie o zmiernenie			☒	☒	☒
Energetická účinnosť			☐	☒	☒
Obnoviteľné zdroje energie			☒	☒	☒
Emisie látok znečisťujúcich ovzdušie			☒	☐	
Emisie znečisťujúcich látok pochádzajúcich z priemyslu			☐		
Čisté priemyselné technológie a procesy			☐		
Emisie chemických látok			☒		
Odber vody a jeho vplyv na povrchové a podzemné vody			☒		
Udržiateľné využívanie morí			☐		
Ochrana pred environmentálnymi rizikami pre zdravie a blahobyt					
Koncentrácie látok znečisťujúcich ovzdušie			☒	☒	
Znečistenie ovzdušia a vplyv na ľudské zdravie				☒	
Vystavenie obyvateľstva environmentálnemu hluku a jeho vplyv na ľudské zdravie			☒		
Ochrana tichých oblastí			☒		
Vplyv znečistenia na vodu a súvislosť s ľudským zdravím			☒		
Chemické znečistenie a riziká pre ľudské zdravie a blahobyt			☒		
Riziká pre spoločnosť vyplývajúce zo zmeny klímy			☐		
Stratégie a plány v oblasti adaptácie na zmenu klímy			☐		
Indikatívne hodnotenie minulých trendov (10 až 15 rokov) a výhľad do roku 2030			Indikatívne hodnotenia perspektívy splnenia vybraných politických zámerov/cielov		
	Dominujú trendy zlepšenia	Rok	☒	Prevažne na dobrej ceste	
	Trendy vykazujú zmiešaný obraz	Rok	☐	Čiastočne na dobrej ceste	
	Dominujú trendy zhoršenia	Rok	☒	Prevažne na zlej ceste	

Poznámka: Rok uvedený pri zámeroch/cieloch neoznačuje konkrétny cieľový rok, ale časový rámec zámerov/cielov.

dôležitých oblastiach, ako napr. emisie skleníkových plynov, priemyselné emisie, vznik odpadu, energetická účinnosť a podiel energie z obnoviteľných zdrojov. Z tohto vyplýva potreba ísť nad rámec postupného zvyšovania účinnosti a posilniť uplatňovanie environmentálnych politík tak, aby sa ich prínosy dosiahli v plnej miere.

Vzhľadom na komplexnosť environmentálnych systémov môže medzi znížením tlakov a pozorovaním zlepšenia v oblasti prírodného kapitálu, ľudského zdravia a blahobytu existovať výrazný časový posun. Environmentálne dôsledky, ako je strata biodiverzity, sú často určované rôznymi faktormi, čo znamená, že proti efektívnosti politických opatrení a úsilia v oblasti riadenia na miestnej úrovni môžu pôsobiť externé faktory. Situáciu v Európe ovplyvňuje celosvetový vývoj charakteristický rastúcim počtom obyvateľov, zvyšovaním hospodárskej produkcie a využívania zdrojov. Pri pohľade do budúcnosti vznikajú obavy v súvislosti s faktormi ovplyvňujúcimi zmenu, ako napr. technologický a geopolitický vývoj, ktorých dôsledky sú nejasné.

Pravdepodobne najdôležitejším faktorom, z ktorého vyplývajú pretrvávajúce výzvy v oblasti životného prostredia a udržateľného rozvoja Európy, je skutočnosť, že sú neoddeliteľne spojené s ekonomickými činnosťami a životným štýlom, a to najmä so spoločenskými systémami, ktoré zabezpečujú Európanom základné potreby, ako sú potraviny, energia a mobilita. V dôsledku toho je využívanie zdrojov a znečisťovanie zo strany spoločnosti komplexne prepojené s pracovnými miestami a mzdami v rámci celého hodnotového reťazca; s veľkými investíciami do infraštruktúry, strojov a zariadení, zručností a znalostí; so správaním a spôsobom života; a s verejnými politikami a inštitúciami.

Vzhľadom na množstvo takýchto vzájomných prepojení v rámci spoločenských systémov a medzi nimi je v mnohých prípadoch potrebné prekonať veľké prekážky pri uskutočnení rýchlej a ďalekosiahlej zmeny, ktorú vyžaduje splnenie dlhodobých cieľov udržateľného rozvoja Európy. Napríklad:

- Systémy výroby a spotreby sú charakteristické blokmi a zotrvačnosťou danou vývojom, čo súvisí so skutočnosťou, že systémové prvky, ako sú technológie, infraštruktúra, poznatky a pod., sa v posledných desaťročiach často vyvíjali spoločne. To znamená, že radikálnou zmenou týchto systémov by pravdepodobne došlo k narušeniu investícií, pracovných miest, správania a hodnôt, čo by vyvolalo odpor zo strany postihnutých odvetví, regiónov alebo spotrebiteľov.
- Vzájomné prepojenia a spätné väzby v rámci systémov znamenajú, že zmena často prináša neželané výsledky alebo prekvapenia. Napríklad technologicky motivované úspechy môžu byť narušené zmenami životného štýlu, čiastočne

z dôvodu tzv. odrazového efektu (rebound effect), kedy zvýšenie účinnosti vedie k úsporám nákladov, ktoré umožňujú vyššiu spotrebu.

- Systémy výroby a spotreby sú takisto vzájomne a priamo či nepriamo prepojené napríklad tým, že závisia od spoločnej prírodnej kapitálovej základne, ktorá poskytuje zdroje a pohlcuje odpady a emisie. Táto „prepojenosť zdrojov“ znamená, že riešenie problémov v jednej oblasti môže viesť k neúmyselným škodám v inej oblasti, napríklad v dôsledku výroby biopalív môže dôjsť k odlesňovaniu a zvyšovaniu cien potravín.

Systémový charakter environmentálnych výziev v Európe pomáha vysvetliť obmedzenia zavedených prístupov k riadeniu v oblasti životného prostredia pri realizácii potrebnej zmeny. Hoci v systémoch potravín, energie a mobility boli pozorované známky pokroku, negatívne environmentálne vplyvy sú naďalej výrazné a súčasné trendy nie sú v súlade s dlhodobými cieľmi udržateľného rozvoja.

Vzhľadom na rastúce množstvo dôkazov z výskumu a praktických postupov možno získať poznatky o tom, ako by sa dala dosiahnuť zásadná systémová zmena. Takéto prechody sú dlhodobé procesy, ktoré zásadne závisia od vzniku a šírenia rôznych foriem inovácií, ktoré spúšťajú alternatívne spôsoby myslenia a života – nové sociálne postupy, technológie, obchodné modely, riešenia inšpirované prírodou atď. Nie je možné dopredu vedieť, aké inovácie vzniknú či ako sa začlenia do životného štýlu a aký budú mať vplyv na výsledky udržateľného rozvoja. S prechodmi sa preto spája mnoho neistôt, konfliktov a kompromisov.

Takéto chápanie systémovej zmeny má výrazný vplyv na správu a riadenie. Po prvé, vnímaná riadiaca úloha vlády ako vedúceho subjektu, ktorý disponuje poznatkami a nástrojmi na nasmerovanie spoločnosti k udržateľnému rozvoju, sa mení na úlohu sprostredkovateľa, ktorý vytvára podmienky pre celospoločenské inovácie a transformáciu. Plánovanie zhora nadol však v niektorých kontextoch naďalej zohráva svoju úlohu. Vlády však musia takisto nájsť spôsoby, ako využiť a posilniť schopnosti občanov, komunít a podnikov.

V tejto súvislosti je potrebné, aby k dosiahnutiu spoločných cieľov prispeli všetky oblasti politiky a všetky úrovne štátnej správy. Nástroje environmentálnej politiky budú mať naďalej zásadný význam. Umožnenie systémovej zmeny si však bude na podporu inovácií a experimentovania, na umožnenie šírenia nových myšlienok a prístupov a na zabezpečenie, aby štrukturálna hospodárska zmena priniesla prospešné a spravodlivé výsledky, vyžadovať oveľa širšiu kombináciu politík. Zložitost a neistota transformačných procesov znamená, že vlády budú tiež musieť nájsť spôsob, ako

koordinovať a usmerňovať kroky v rámci spoločnosti smerom k dlhodobým cieľom udržateľného rozvoja a riadiť riziká a nezamýšľané následky, ktoré nevyhnutne sprevádzajú systémové zmeny.

Ako sa z toho Európa dostane?

Analýza v častiach 1 až 3 celkovo poukazuje na pretrvávajúce, rozsah a naliehavosť výziev, ktorým Európa čelí. Dosaženie vízie udržateľného rozvoja EÚ do roku 2050 je stále možné, bude si však vyžadovať zmenu v povahe a ambicióznosti opatrení. To znamená jednak posilnenie zavedených politických nástrojov, ako aj ich ďalšie rozvíjanie prostredníctvom nových inovatívnych prístupov k riadeniu. Časť 4 sa opiera o poznatky z celej správy, na základe ktorých identifikuje rôzne dôležité oblasti, v ktorých je potrebné vykonať opatrenia v záujme vytvorenia podmienok pre transformáciu.

Posilnenie implementácie, integrácie a súdržnosti

politik: Úplnou implementáciou súčasných politík by Európa urobila veľký krok k dosiahnutiu svojich environmentálnych cieľov do roku 2030. Na dosiahnutie úplnej implementácie bude potrebné zvýšené financovanie a intenzívnejšie budovanie kapacít, zapojenie podnikov a občanov, zlepšenie koordinácie miestnych, regionálnych a vnútroštátnych orgánov a posilnenie vedomostnej základne. Okrem implementácie sa Európa musí zaoberať nedostatkami a slabými miestami v politických rámcoch, napríklad v súvislosti s krajinou, pôdou a chemikáliami. Nevyhnutná je aj lepšia integrácia cieľov v oblasti životného prostredia do odvetvovej politiky a lepšia súdržnosť politík.

Vypracovanie systémovnejších dlhodobých politických rámcov a záväzných cieľov:

Rastúci súbor strategických politík, ktoré sa zaoberajú kľúčovými systémami (napr. energetikou a mobilitou) a podporou prechodu na nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo, predstavuje dôležitý nástroj stimulácie a usmerňovania súdržných opatrení v rámci celej spoločnosti. Pokrytie dlhodobých politických rámcov sa však musí rozšíriť na ďalšie dôležité systémy a problémy, ako sú potraviny, chemikálie a využívanie pôdy. Porovnateľné prierezové stratégie sú potrebné aj na ostatných úrovniach správy a riadenia vrátane krajín, regiónov a miest. Zapojenie zainteresovaných strán do tvorby transformačných vízií a ciest je dôležité z hľadiska zohľadnenia rôznych podmienok v celej Európe a maximalizovania súvisiacich environmentálnych, sociálnych a ekonomických prínosov.

Riadenie medzinárodných krokov smerom k

udržateľnosti: Európa nemôže dosiahnuť ciele udržateľného rozvoja izolovane. Globálne problémy v oblasti životného

prostredia a udržateľnosti si vyžadujú globálne riešenia. EÚ má veľký diplomatický a ekonomický vplyv, ktorý môže využiť na podporu prijatia ambiciózných dohôd v oblastiach, ako je biodiverzita a využívanie zdrojov. Ak má Európa zabezpečiť celosvetové vedúce postavenie pri dosahovaní prechodu k udržateľnosti, bude nevyhnutné pristúpiť k úplnej implementácii programu OSN pre udržateľný rozvoj v Európe do roku 2030 a k aktívnej podpore jeho implementácie v iných regiónoch. Použitie cieľov udržateľného rozvoja ako zastrešujúceho rámca pre rozvoj politiky v nasledujúcich 10 rokoch by mohlo byť dôležitým krokom k realizácii európskej vízie do roku 2050.

Podpora inovácií v celej spoločnosti:

Zmena smerovania bude nevyhnutne závisieť od vzniku a šírenia rôznych inovácií, ktoré môžu podnietiť nové spôsoby myslenia a života. Východiskové predpoklady tejto zmeny už existujú. Čoraz viac firiem, podnikateľov, výskumných pracovníkov, mestských zastupiteľstiev a lokálnych komunít experimentuje s rôznymi spôsobmi výroby a spotreby. Inovácie sa však v praxi často stretávajú s veľkými prekážkami. Preto verejné politiky a inštitúcie zohrávajú významnú úlohu pri vytváraní podmienok pre systémové zmeny. Environmentálne politiky zostávajú naďalej nevyhnutné, ale inovácia systému si vyžaduje ucelené príspevky z rôznych oblastí politiky, od výskumných, inovačných, sektorových a priemyselných politík až po vzdelávanie, sociálnu starostlivosť, obchod a zamestnanosť.

Zvýšenie investícií a presmerovanie financovania:

Aj keď na prechod k udržateľnému rozvoju budú potrebné veľké investície, Európania z nich budú mať obrovský úžitok – jednak zabránením vzniku škôd na prírode a spoločnosti a jednak vytvorením ekonomických a sociálnych príležitostí. Vlády musia v plnej miere využiť verejné zdroje na podporu experimentovania, na investovanie do inovácií a riešení inšpirovaných prírodou, na trvalo udržateľné obstarávanie a podporu postihnutých odvetví a regiónov. Zároveň zohrávajú kľúčovú úlohu pri mobilizácii a usmerňovaní výdavkov súkromného sektora formovaním investičných a spotrebiteľských rozhodnutí a zapájaním finančného sektora do udržateľných investícií prostredníctvom vykonávania akčného plánu EÚ pre udržateľné financie a činnosti, ktoré naň nadväzujú.

Riadenie rizík a zabezpečenie sociálne spravodlivého prechodu:

V záujme úspešného riadenia prechodu k udržateľnému rozvoju bude potrebné, aby každá spoločnosť uznala potenciálne riziká, príležitosti a kompromisy, ako aj navrhla spôsoby, ako ich zvládnuť. Politiky zohrávajú pri dosiahnutí tzv. spravodlivého prechodu zásadnú úlohu, napríklad prostredníctvom podpory firiem a pracovníkov v odvetviach, ktoré sú na ústupe, vo forme rekvalifikácie,

dotácií, technickej pomoci alebo investícií na pomoc negatívne zasiahnutým regiónom. Včasná identifikácia vznikajúcich rizík a príležitostí súvisiacich s technologickým a spoločenským vývojom sa musí kombinovať s adaptačnými prístupmi, ktoré sú založené na experimentovaní, monitorovaní a vzdelávaní.

Prepájanie poznatkov s opatreniami: Prechod k udržateľnému rozvoju si bude vyžadovať nové poznatky, ktoré vychádzajú z rôznych disciplín a znalostí. Patria sem informácie o systémoch, ktoré majú vplyv na environmentálne tlaky, cesty k udržateľnému rozvoju, perspektívne iniciatívy a prekážky, ktoré bránia zmene. Prognostické metódy sú dôležitým spôsobom, ako zapojiť ľudí do participatívnych procesov s cieľom preskúmať možnú budúcnosť, výsledky, riziká alebo príležitosti. Vytváranie, spoločné využívanie a dôsledné uplatňovanie relevantných vedeckých poznatkov môže vyžadovať zmeny v systéme vedomostí, ktorý prepája vedu s politikou a opatreniami vrátane budovania nových zručností a inštitucionálnych štruktúr.

Nasledujúcich 10 rokov

Počas nasledujúcich 10 rokov bude dosiahnutie cieľov programu udržateľného rozvoja do roku 2030 a Parížskej dohody v každej z týchto oblastí vyžadovať bezodkladné opatrenia. Musíme si uvedomiť, že Európa nedosiahne svoju víziu „dobrého života v rámci možností našej planéty“ len podporou hospodárskeho rastu a snahou o riadenie škodlivých vedľajších účinkov pomocou nástrojov environmentálnej a sociálnej politiky. Namiesto toho sa udržateľný rozvoj musí stať základným princípom ambiciózných a súdržných politík, ako aj opatrení v rámci celej spoločnosti. Realizácia transformačnej zmeny bude vyžadovať, aby všetky oblasti a úrovne štátnej správy navzájom spolupracovali a využívali ambície, tvorivosť a potenciál občanov, firiem a komunít. V roku 2020 má Európa jedinečnú príležitosť viesť globálnu reakciu na výzvy súvisiace s udržateľným rozvojom. Teraz prišiel čas konať.

O správe SOER

Európska environmentálna agentúra (EEA) je agentúrou EÚ, ktorá bola zriadená nariadením Rady (EHS) č. 1210/90. Nariadením sa zriadila aj Európska environmentálna informačná a monitorovacia sieť (Eionet) ako partnerská sieť 33 členských^(?) a šiestich spolupracujúcich krajín^(*). EEA má mandát spolupracovať so sieťou Eionet s cieľom poskytnúť poznatky, aby príslušné zainteresované strany v inštitúciách EÚ a v krajinách siete Eionet mohli prijímať informované rozhodnutia o zlepšovaní životného prostredia Európy a prechode k trvalej udržateľnosti.

Súčasťou tohto mandátu je aj jedna z hlavných úloh EEA, ktorou je zverejňovanie správy o stave, trendoch a perspektívach životného prostredia raz za päť rokov. Takéto správy agentúra vydáva od roku 1995, hodnotí v nich stav a perspektívu životného prostredia Európy a informuje o vykonávaní a tvorbe politík EÚ. V správach sa monitorujú trendy v minulosti, pokrok smerom k stanoveným budúcim cieľom a možnosti, ako môžu politiky EÚ prispieť k dosiahnutiu dlhodobých cieľov.

Podobne ako predchádzajúce správy, aj správa s názvom Životné prostredie Európy — stav a perspektíva 2020 (SOER 2020) poskytuje relevantné, spoľahlivé a porovnateľné poznatky a čerpá z mnohých zdrojov, ktoré majú EEA a Eionet k dispozícii. Základným prvkom pri vypracovaní správy bol všeobecný konsenzus, že problémy životného prostredia sa prelínajú s väčšinou aspektov v spoločnosti, čo má vplyv na celkovú perspektívu dosiahnutia udržateľného rozvoja a naznačuje, že na podporu svojich opatrení zainteresované strany potrebujú nové druhy poznatkov.

Správa SOER 2020 sa opiera o závery predchádzajúcej správy, ktorá bola zverejnená v marci 2015 a ktorá poukázala na to, že kým vykonávanie politiky EÚ prispelo k podstatnému zlepšeniu životného prostredia v Európe a blahobytu ľudí, Európa čelí veľkým výzvam v oblasti riešenia pretrvávajúcich problémov životného prostredia, ktoré sú so systémom výroby a spotreby prepojené komplexným spôsobom. V správe z roku 2015 sa zdôrazňuje nevyhnutnosť podstatných zmien v systémoch výroby a spotreby, pretože spôsobujú zhoršovanie životného prostredia vrátane systémov potravín, energií a mobility.

Správa z roku 2020 prichádza v čase, keď spoločnosť čelí nepravdivým informáciám a dezinformáciám. Správa sa snaží v čo najväčšej miere zohľadniť túto realitu zabezpečením transparentnosti prostredníctvom komplexného odkazovania na vedecké zistenia a zlepšeného prístupu k hodnoteniu a oznamovaniu aspektov kvality a neistoty, ako aj medzier v poznatkoch. Správa bola tiež predmetom rozsiahleho partnerského preskúmania zo strany siete Eionet, Európskej komisie, vedeckého výboru agentúry EEA a medzinárodných expertov.

Informácie na úrovni krajín informujú o vykonávaní politiky a umožňujú lepšie spoločné využívanie nového vývoja a prístupov. Správa uznáva výzvu, ktorú predstavuje zvyšujúca sa komplexnosť poznatkov, a poskytuje v rámci svojich tematických hodnotení konzistentné súhrnné hodnotenia. V závere sa zaoberá systémovým charakterom súčasných environmentálnych výziev vrátane vyššie uvedených systémov výroby a spotreby, ako aj poznatkami o tom, ako môže Európa reagovať na súčasné bezprecedentné výzvy v oblasti životného prostredia, klímy a udržateľného rozvoja.

(?) 28 členských štátov EÚ spolu s Islandom, Lichtenštajnskom, Nórskom, Švajčiarskom a Tureckom.

(*) Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Severné Macedónsko, Srbsko a Kosovo (na základe rezolúcie Organizácie spojených národov č. 1244/99 a v súlade so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova).

Európska environmentálna agentúra

**Životné prostredie Európy
Stav a perspektíva 2020
Zhrnutie**

2019 — 14 pp. — 210 x 297 cm

ISBN 978-92-9480-128-9

doi: 10.2800/70557

Obráťte sa na EÚ

Osobne

V rámci celej EÚ existujú stovky informačných centier Europe Direct. Adresu centra najbližšieho k vám nájdete na tejto webovej stránke: https://europa.eu/european-union/contact_sk

Telefonicky alebo e-mailom

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete kontaktovať:

- prostredníctvom bezplatného telefónneho čísla: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoplatňovať),
- prostredníctvom štandardného telefónneho čísla: +32 22999696, alebo
- e-mailom na tejto webovej stránke: https://europa.eu/european-union/contact_sk

Vyhľadávanie informácií o EÚ

Online

Informácie o Európskej únii sú dostupné vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie na webovej stránke Europa: https://europa.eu/european-union/index_sk

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ, bezplatné alebo platené, si môžete stiahnuť alebo objednať z kníhkupectva na webovej stránke <https://publications.europa.eu/sk/publications>. Ak chcete získať viac než jeden výtlačok bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo vaše miestne informačné centrum (pozri https://europa.eu/european-union/contact_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1952 vo všetkých úradných jazykoch nájdete na webovej stránke EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>

Otvorený prístup k údajom z EÚ

Portál otvorených dát EÚ (<http://data.europa.eu/euodp/sk>) poskytuje prístup k súborom dát z EÚ. Dáta možno stiahnuť a opätovne použiť bezplatne na komerčné aj nekomerčné účely.

Európska environmentálna agentúra
Kongens Nytorv 6
1050 Kodaň K
Dánsko

Tel.: +45 33 36 71 00

Web: eea.europa.eu

Facebook: www.facebook.com/European.Environment.Agency

Twitter: @EUEnvironment

LinkedIn: www.linkedin.com/company/european-environment-agency/

Informácie: eea.europa.eu/enquiries

Pre pravidelné informácie o činnosti EEA sa prihláste na webovej stránke: <http://eea.europa.eu/sign-up>

TH-02-19-902-SK-N
doi: 10.2800/70557

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie